

Kepa ry:n lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle 24.2.2012

Komission ehdotus 25.10.2011 maakohtaisesta raportointijärjestelmästä (tilinpäätösdirektiivien [78/660/ETY](#) ja [83/349/ETY](#) muuttaminen)

Euroopan komissio julkisti 25.10.11 toimenpidepaketin vastuullisen yritystoiminnan edistämiseksi. Osana pakettia komissio ehdottaa, että EU:ssa pörssilistattujen ja suurten listaamattomien öljy-, kaasu-, kaivos- ja metsäsektorilla toimivien yritysten tulisi julkistaa maksunsa hallituksille jokaisessa maassa, jossa ne toimivat. Kepa katsoo, että ehdotuksen hyväksyminen olisi historiallinen askel kohti monikansallisten yritysten ja hallitusten avoimuutta ja vastuullisuutta ja edistäisi siten köyhyyden vastaista taistelua. Kepan kanssa samaa mieltä on moni muukin, kuten 600 jäsenjärjestön maailmanlaajuinen Publish What You Pay -verkosto ja eurooppalaiset kansalaisjärjestöjen kattojärjestöt Concord ja Eurodad. Raportointijärjestelmän hyväksyminen tukisi myös Suomen hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta.

1. Miksi maakohtainen raportointi on tärkeää?

Maakohtaisella raportoinnilla kitkettäisiin korruptioita ja edistettäisiin demokratiaa.

Öljyn, kaasun, mineraalien ja puutuotteiden vienti on tärkeä tulonlähde kehitysmaille, mutta luotettavien tietojen saaminen kaivosteollisuuden toiminnasta ja maksuista hallituksille tekee rahavirtojen valvomisen mahdolliseksi ja edistää korruptiota. Avoimuus antaisi kansalaisille mahdollisuuden pitää hallituksiaan ja yrityksiä tilivelvollisina siitä, että luonnonvarat tuottavat hyötyä koko väestölle sen sijaan, että hyöty joutuisi väriin käsiin, harvoille ja valituille. Erityisesti Afrikassa kaivosala kasvaa jatkuvasti ja avoimuutta tarvitaan kiireellisesti tulojen maksimoimiseksi ja hyvän hallinnon edistämiseksi. Avoimuus on myös eduksi sijoittajille ja yrityksille: se edistää vakaata investointi- ja liiketoimintaympäristöä, helpottaa sijoittajien riskiarviointia ja parantaa rehellisten yritysten markkina-asemaa.

Maakohtaisella raportoinnilla voitaisiin suitsia pääomapakoa.

Pääomapakoa on kutsuttu jopa suurimmaksi esteeksi köyhien maiden kehitykselle. Pääomapaolla tarkoitetaan epärehellisesti rajat ylittäviä rahaliikenteitä, joista osa johtuu korruptiosta ja rikollisuudesta. Ylivoimaisesti suurin osuus kehitysmaiden rahallisista menetyksistä on kuitenkin seurausta monikansallisten yritysten veronkierrosta. Keinoina käytetään muun muassa laillisuuden rajoja koettelevaa verosuunnittelua ja erityisesti yritysten sisäisen siirtohinnoittelun väärinkäyttöä. Arvioiden mukaan kehitysmaat menettävät noin 160 miljardia dollaria verotuloja vuosittain siirtohinnoittelun takia, kun taas kehitysavun kokonaismäärä oli 129 miljardia dollaria vuonna 2010. Jos verotulot jäisivät kehitysmaihiin, voitaisiin niillä kitkeä köyhyyttä ja vähentää kehitysapuriippuvuutta. Kattava maakohtainen raportointi edistäisi kansalaisten tiedonsaantia yritysten veromenettelyistä.

Nykyinen vapaaehtoinen EITI-aloite ei ole riittävä.

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) on hyvä läpinäkyvyysaloite, mutta siinä on valitettavasti puutteita. Ongelmana on, että monet luonnonvararikkaat maat eivät ole liittyneet EITI:iin (esim. Venäjä, Angola, Etelä-Afrikka) eikä niissä maissa operoivien yritysten tarvitse raportoida, vaikka olisivatkin EITI:n jäseniä. Lisäksi tiedot ja raportointivaatimukset vaihtelevat maiden välillä, eikä ajankohtaista tietoa ole saatavilla. Viimeisimmät raportointitiedot kaikista EITI:in sitoutuneista maista ovat vuodelta 2006. Vaikka monet yritykset pelkäävät raportoinnin vaikuttavan negatiivisesti kilpailukykyyn, tulisi huomioida, että vastaavaa lainsäädäntöä on jo USA:ssa ja Hongkongissa, ja että

esimerkiksi norjalainen Statoil ja brittiläinen Rio Tinto raportoivat jo nyt vapaaehtoisesti. Negatiivisia kilpailukykyseurauksia ei ole näissä tapauksissa todettu.

2. Mitä EU:n raportointijärjestelmän tulisi kattaa?

Soveltamisala: vähintään kaivos- ja metsätalous

Olisi tärkeää, että myös metsäala olisi mukana direktiivin piirissä. Salamyhkäisyys metsäsektorilla on yhtä ongelmallista kuin öljy-, kaasu- ja kaivosaloilla. Metsäsektori on itse asiassa monia muita sektoreita alttiimpi korruptiolle, koska hakkuut tapahtuvat usein syrjäisillä metsäalueilla ja sektori toimii monissa huonon hallinnon ja heikon valvonnan maissa, kuten Kongon Demokraattisessa Tasavallassa. Pitkällä tähtäimellä raportointia pitäisi laajentaa kaikille sektoreille, jotta koko yrityssektorin avoimuutta saataisiin lisättyä.

Soveltamisala: pörssilistatut ja ei-listatut suuret yhtiöt

Yritysten vastuuta ja tilivelvollisuutta tulisi toimeenpanna tasapuolisesti EU:n suurille yrityksille.

Soveltamisala: maa- ja hankekohtainen raportointi

Hankekohtainen raportointi on tärkeää, koska se edistää paikallisyhteisöjen mahdollisuutta pitää hallituksia ja yrityksiä tilivelvollisina heille kuuluvista verotuotoista.

Raportointikattavuus: tuotantomäärä, myynti, voitot ja työvoimakustannukset sekä tytäryhtiöiden ja toimintamaiden nimet

Pelkkien maksujen julkistaminen ei riitä kertomaan, maksavatko yritykset oikeudenmukaisen määrän veroa toiminnastaan, eikä täten kitke veronkiertoa. Raportointivaatimusten laajentaminen olisi Suomen hallitusohjelman mukaista.

Poikkeuslauseke tulee poistaa

Ehdotus sisältää poikkeuslausekkeen, jonka mukaan yritysten ei tarvitse luovuttaa tietoja, jos niiden luovuttaminen on ristiriidassa isäntämaan lakien kanssa. Tällaisten lakien olemassaolosta on kuitenkin erittäin niukasti näyttöä. Lisäksi eurooppalaiset yritykset toimivat jo nyt maissa, joissa niihin toimeenpantava lainsäädäntö voi olla ristiriidassa paikallislainsäädännön kanssa. Poikkeus olisi poistettava, koska se antaa vääristyneen kannustimen edistää salassapitolakeja.

Olellisuusraja tulee määritellä realistisesti

Rahallinen määrä, joka velvoittaa yritykset raportoimaan jätetään nyt komission määriteltäväksi. Kansalaisjärjestöt ehdottavat, että summa olisi 15 000 euroa, joka olisi suhteellinen moniin niihin paikalliskonteksteihin, joissa yritykset kehitysmaissa toimivat.

Lisätietoa:

Eva Nilsson
kehityspoliittinen asiantuntija
(09) 584 23 246
eva.nilsson@kepa.fi
www.kepa.fi

** Kepa ry on kehitysyhteistyöstä kiinnostuneiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen kattojärjestö ja Suomen johtava kehityspolitiikan järjestöasiantuntija. Kepan lähes 300 jäsenjärjestöä seuraavat kehityspolitiikkaa tai tekevät kehitysyhteistyötä.*